

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto
Eat Mari Kaipomäki

Lausunto

9.6.2025

Eduskunnan lakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi avioliittolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi (HE 51/2025 vp)

1 Esityksen keskeinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi avioliittolakia (234/1929), perintökaarta (40/1965) ja eräistä Digi- ja väestötietoviraston henkilörekistereistä annettua lakia (1156/2019).

Esityksen tavoitteena on selkeyttää oikeustilaa säätämällä avioliitosta juontuville varallisuus oikeudellisille oikeuksille selvät vanhentumisajat sekä helpottaa osituksen toimittamatta jättämisestä johtuvien hankalien perintöoikeudellisten tilanteiden selvittämistä. Esityksen tarkoituksena on, että kun avioerosta tai avioliiton kumoamisesta on kulunut yli 10 vuotta, entisellä avioliitolla ei enää olisi merkittäviä varallisuus oikeudellisia vaikutuksia, jos puoliso ei ole sopineet asiasta toisin.

Edellä todettu esitetään toteuttavaksi siten, että säädetään avio-oikeuden vanhentumisesta sekä avioliittolain mukaisten vallinnanrajoitusten ja avioliittolain sisältämän yhteisomistusolettaman raukeamisesta.

Avio-oikeuden esitetään vanhentuvan 10 vuoden kuluttua lainvoiman saaneen avioliiton purkamista koskevan päätöksen antopäivästä. Vanhentuminen koskisi sekä avioeroon päättäneitä että kumottuja avioliittoja. Puolisolla säilyisi ajan kulumisesta huolimatta oikeus hakea tuomioistuimelta pesänjakajaa osituksen tai omaisuuden erottelun toimittamiseksi, mutta puoliso ei enää voisi määrääjän umpeuduttua vaatia toiselta puolisoilta tasinkosuoritusta avio-oikeuden nojalla.

Esityksen mukaan avio-oikeuden vanhentumisen voisi katkaista hakemalla tuomioistuimesta pesänjakajaa omaisuuden osituksen toimittamiseksi. Puolisoiden esitetään myös voivan sopia muusta kuin lain mukaisesta avio-oikeuden 10 vuoden vanhentumisajasta. Avio-oikeuden vanhentumista koskeva sopimus tulisi tehdä kirjallisesti, ja sen tulee olla kahden esteettömän henkilön oikeaksi todistama. Sopimuksen voimaantulo edellyttäisi sen rekisteröintiä Digi- ja väestötietovirastoon tai Ahvenanmaan valtionvirastoon.

Esitetty avio-oikeuden vanhentuminen johtaisi myös siihen, että entinen puoliso ei 10 vuoden määrääjän umpeuduttua olisi puolison kuolinpesän osakas, jos avio-oikeuden vanhentumista ei ole katkaistu tai siitä ei ole sovittu toisin.

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

oikeusministerio@om.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Avioliittolain mukaisten vallinnanrajoitusten esitetään lakkaavan viimeistään 10 vuoden kuluttua avioliiton purkautumisesta. Ehdotettu 10 vuoden määräaika alkaisi kulua siitä päivästä, jolloin lainvoimainen avioeroa tai avioliiton kumoamista koskeva päätös on annettu tai jolloin avioliitto on purkautunut puolison kuoleman johdosta. Kun määräaika on kulunut, puolison ei tarvitsisi enää pyytää entisen puolisonsa suostumusta luovuttaakseen tai siirtääkseen omaa omaisuuttaan, joka on tarkoitettu käytettäväksi puolisojen yhteisenä kotina tai kuuluu yhteisesti käytettävään asuntoirtoimistoon.

Esityksen mukaan avioliittolain yhteisomistusolettamaa ei enää sovellettaisi, jos avioliiton purkautumisesta avioeron tai avioliiton kumoamisen johdosta on kulunut yli 10 vuotta. Mainitun 10 vuoden määräajan päätyttyä aviopuolisoiden omistussuhteiden ja -osuuksien määrittämiseksi sovellettaisiin yleisiä varallisuus oikeudellisia säännöksiä niin, että säännökset eivät enää eroaisi niistä, joita sovelletaan muihin, toisilleen vieraampiin henkilöihin. Esitetty yhteisomistusolettaman raukeaminen ei kuitenkaan vaikuttaisi irtainten esineiden todellisiin omistussuhteisiin.

2

Asian valmistelu

Oikeusministeriö asetti keväällä 2024 työryhmän valmistelemaan ehdotuksen avioliittolain mukaisen ositusvaateen vanhentumista koskevaksi sääntelyksi. Syksyllä 2025 työryhmän asettamispäätöstä tarkennettiin siten, että siitä poistettiin työryhmän velvollisuus valmistella pykäläehdotukset omaisuuden erottelua ja yhteisomistuksen purkamista koskevaksi sääntelyksi. Lisäksi työryhmän toimeksiantoa tarkennettiin siten, että valmisteltavaa avio-oikeuden vanhentumissääntelyä ei uloteta sellaisiin osituksiin, joissa ositusperusteena on puolison kuolema. Työryhmän mietintö julkaistiin ja lähetettiin lausuntokierrokselle tammikuussa 2025. Lausunnoista julkaistiin tiivistelmä toukokuussa 2025. Hallituksen esitys on jatkovalmisteltu oikeusministeriössä työryhmän mietinnön ja siitä annettujen lausuntojen pohjalta.

3

Esityksen vaikutukset

Avioliittolakiin ehdotetuilla muutoksilla vahvistetaan jo purkautuneessa avioliitossa olleiden entisten puolisojen omaisuuden suojaa. Ehdotetut lakimuutokset selkeyttävät oikeustilaa säätämällä avioliitosta juontuville varallisuus oikeudellisille oikeuksille selvät vanhentumisajat. Tarkoituksena on luoda selvä määräaika, jonka jälkeen entinen puoliso tai hänen perillisensä eivät voi osoittaa vaateita henkilön omaisuutta kohtaan.

Lisäksi esitys helpottaa osituksen toimittamista jättämisestä johtuvien hankalien perintöoikeudellisten tilanteiden selvittämistä. Esitetyllä sääntelyllä pyritään siihen, että kuolinpesän osakkailla tai pesänselvittäjällä ei ole jatkossa tarvetta etsiä vanhaa osituskirjaa tai pyrkiä tavoittamaan vainajan entisiä aviopuolisoita, jos avioerosta tai avioliiton kumoamisesta on yli 10 vuotta.

Esityksen viranomaisvaikutukset kohdistuvat ennen kaikkea Digi- ja väestötietovirastoon ja Ahvenanmaan valtionvirastoon. Esityksessä ehdotetaan, että Digi- ja väestötietovirasto ja Ahvenanmaan valtionvirasto alkavat uutena tehtävänä rekisteröidä avio-oikeuden vanhentumista koskevia sopimuksia. Tehtävästä aiheutuu Digi- ja väestötietovirastolle sekä rekisterin perustamisesta että järjestelmän ylläpidosta johtuvia kustannuksia, sekä pysyvä henkilökustannus. Esityksen täytäntöönpanon vaatimat tehtävät hoidetaan nykyisten resurssien ja määrärahojen turvin.

Esityksessä ehdotettu vallinnanrajoitusten raukeaminen viimeistään 10 vuoden kuluttua avioliiton purkautumisesta helpottaa kirjaamisviranomaisena toimivan Maanmittauslaitoksen työtä. Esityksen ehdotus määräajasta, jonka jälkeen kiinteistön tai asunnon kirjaaminen ei enää poikkeuksetta vaadi entisen puolison hyväksyntää, vähentää kirjaamisviranomaisen tarvetta kuulla hakijan entistä puolisoa. Esityksen on lisäksi arvioitu hyvin todennäköisesti sujuvoittavan ja jouduttavan myös Oikeuspalveluviraston toimialalla tehtävää hallinnollista työtä. Kokonaisuutena arvioituna esitys vähentää jatkossa viranomaisissa tehtävää hallinnollista työtä siinä määrin, että esityksellä on todennäköisesti valtion talouden menoja vähentävä vaikutus.

4

Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1.4.2026. Lakien täytäntöönpano vaatii kuitenkin uuden Digi- ja väestötietoviraston ylläpitämän avio-oikeusasioiden rekisterin perustamista, minkä vuoksi ehdotetaan, että lait tulevat voimaan aikaisintaan kuusi kuukautta niiden hyväksymisestä ja vahvistamisesta.

Ehdotetut avio-oikeuden vanhentumista ja vallinnanrajoitusten ja yhteisomistusolettaman raukeamista koskevat säännökset soveltuvat purkautuneisiin avioliittoihin riippumatta siitä, onko avioliitto purkautunut ennen lain voimaantuloa vai sen jälkeen. Säännösten soveltamista ennen lain voimaantuloa purkautuneisiin avioliittoihin ehdotetaan kuitenkin osin rajoitettavaksi tietyin siirtymäajoin.